

Slovenski dom

Štev. 163.

V Ljubljani, četrtek 20. julija 1939

Leto IV

Višek spora za Gdansk - sredi avgusta Nemčija bo tedaj imela pod orožjem 2 in pol milijona mož

Pariz, 2. julija. m. Tudi pariško časopisje je začelo objavljati poročila, ki pravijo, da so vse vesti, češ da je pri reševanju gdanskega vprašanja nastopilo popuščanje, tendenciozno in da imajo namen, veak morebitni poznejši neuspeh tolmačiti kot nepomirljivost Poljske. Pariški diplomatski krogi zatirajo glede z gdanskim vprašanjem, da stojijo pred zelo važnimi dogodki. Glavna kriza pravijo, da bo nastopila sredi avg. Pariški krogi pripisujejo velik pomen razgovorom, ki jih ima v Varšavi vrhovni nadzornik angleških vojnih sil general Ironside. V Parizu smatrajo, da bodo ti razgovori vplivali na razvoj dogodkov v toliko, da bodo Anglija, Francija in Poljska krizo zaradi Gdaneka pričakovale vojaško popolnoma pripravljene.

Varšava, 20. julija. o. Poljsko časopisje znova zavrača vse vesti o nekakih pogajanjih, ki naj bi jih Poljska in Nemčija začeli zaradi Gdaneka. Te vesti so samo nov korak za umetno ustvarjanje nemirnega ozračja v Evropi in imajo namen odvrti pozornost sveta od Gdaneka, kjer se pa pravljajo važne stvari.

Po mnenju poljskih listov ni nobenega dvoma več, da je bil pri zadnjem sestanku voditelja gdanskih narodnih socialistov Forstera s Hitlerjem izdelan natančen načrt glede postopka pri združitvi Gdaneka z Nemčijo. Gdanski senat naj bi sprejel sklep, da se Gdansk po svobodni odločitvi prebivalstva priključi Nemčiji. Nemčija pa bo tedaj imela pripravljeno vso potrebno vojaško silo, da

bi lahko takoj posredovala, če bi se kdo zaradi tega koraka razburjal. Da je to res, pričajo obsežni vojaški ukrepi v Nemčiji, ki so izvedeni v takih merah, da bo Nemčija sredi avgusta, ko pričakujejo višek krize zaradi Gdaneka, imela pod orožjem 2 in pol milijona vojakov, Nemčija še vedno računa, da se Anglija in Francija za Gdansk ne bo-

sta spuščali v vojno in misli, da bo Poljsko s temi pripravami oplošila.

Poljski listi pa spričo vsega tega povdarjajo, da se bo Poljska bojevala za Gdansk in za svoje pravice, tudi sama do zadnjega moža, kakor je to povedal v svoji izjavi angleškemu listom maršal Rydz Smigly.

Ob morebitni vojni med Poljsko in Nemčijo

Poljska naj bi dobila v uporabo romunska pristanišča ob Črnem morju

London, 20. julija. o. Angleški politični krogi se bavijo z načrtom, da bi predlagali Romuniji, naj bi dala Poljski na razpolago svoja pristanišča ob Črnem morju. Ta načrt bi uveljavil ob morebitnem nemško-poljskem sporu, če bi nemško brodogradnja zaprla dohod v poljsko pristanišče Gdino. Na to misel so prišli Poljaki, na njihovo željo naj bi pri Romuniji posredovala Anglija.

V romunskih krogih teh vesti ne zavračajo, marveč pravijo, da bi prepustitev črnomorskih pristanišč v uporabo Poljski ne bila nič nenavadnega, temveč utemeljena po dolobilih poljsko-romunske zveze. V poštev bi prišli pristanišči Galac in Constanca. Romuni imajo nekaj pomislekov samo zaradi razburjenja, ki bi ga tak sklep vzbudil pri Nemcih in najbrž tudi pri Madžarih.

General Ironside pri maršalu Rydzu Smiglem

Varšava, 20. julija. o. Vrhovni nadzornik angleških vojnih sil general Ironside je včeraj imel dolgo posvetovanje s vrhovnim poveljnikom poljske vojske maršalom Rydz Smiglyem. Za tem je obiskal kraljevi dvorec v varšavski okolici. Zvečer pa se je udeležil pojedine, ki jo je angleško poslanstvo priredilo na čast njemu in glavnim poljskim političnim in vojaškim voditeljem. Danes prisostvuje general Ironside vajam raznih oddelkov poljske vojske, jutri pa se bo poslovil od Varšave.

Ogromna nemška utrjevalna dela na otoku Helgolandu

Berlin, 20. julija. m. Notranje ministrstvo je objavilo celo vrsto ukrepov, ki se nanašajo na obisk otoka Helgoland. Nemški državljani, ki so stari nad 15 let, smejo otok Helgoland obiskovati le s posebnimi legitimacijami, ki morajo imeti sliko. Tujcem je obisk na tem otoku sploh prepovedan. Prav tako je prepovedano slikati kakršnokoli predmete na Helgolandu. Zato ne sme nihče priti na otok s fotografskim aparatom. Te ukrepe je nemško notranje ministrstvo izdalo zaradi ogromnih utrjevalnih del, ki jih z vso naglico izpolnjujejo na otoku.

Anglija pridobiva Bolgarijo z gospodarskimi ugodnostmi

London, 20. julija. m. Predsednik bolgarskega sobranja Mušanov, ki se mudi še vedno v Londonu, je bil včeraj sprejet pri predsedniku angleškega spodnjega doma. Sestal se je tudi z več člani angleške vlade. Zatrjujejo, da Mušanov skuša v Londonu doseči okrepitev angleško-bolgarskih gospodarskih stikov, pri čemer mu z vso silo pomagajo angleški politični krogi, ki skušajo z denarjem in gospodarskimi ugodnostmi pridobiti Bolgarijo za svoje načrte.

Vohunski procesi v Parizu

Pariz, 19. julija. c. Danes je neki pariški ilustrirani tednik objavil vest, da je neki ameriški časniki povedal vse skrivnosti sedanjega francoskega vohunskega procesa ameriškega veleposlanika v Parizu Bullitu.

Ameriško veleposlaništvo je objavilo uradno, da te vesti niso resnične. Prav tako ni res, da bi bil Bullit poslan dne 31. decembra 1938 obširno poročilo Rooseveltu o podkupljivosti francoskega tiska. V tem poročilu bi naj bil Bullit sporočil v USA, da so nekateri pariški listi lansko leto od maja do novembra prejeli od neke sosedne države 350 milijonov frankov podkupnine.

Pobudo za vojno, pomeni trmasto odlaganje sprejembe ameriškega zakona o nevtralnosti, kakor ga zahteva predsednik Roosevelt, ki hoče omogočiti evropskim miroljubnim državam preskrbo z orožjem ob morebitni vojni. Tak je smisel ostrega uvodnika, ki ga prinaša največji ameriški dnevnik »New York Times« danes.

vi, da je King Hall že pred letom dni napovedal angleško politiko obkoljevanja. King Hall spada v isto vrsto ljudi, ki najbolj ostro napadajo Nemčijo in iz nemških narodnih pesmi sklepajo o nemškem bojem duhu, da bi angleškemu ljudstvu prikazali divjaško bojevitost Nemcev. 16. marca leta 1938, ko je pisal o zasedbi Avstrije, je prišel King Hall do zaključkov, da bi Avstriji v plebiscitu glasovali za Schuschniggja najmanj 70 do 80% glasov. Sedem dni kasneje, 27. marca, je King Hall predlagal sestavo angleške vojske vlade, podobno oni iz leta 1917, ki bi jo vodil Eden, Churchill in Sinclair. Končno pravi »Völkscher Beobachter«, kako je sploh mogoče, da šine pametnemu človeku v glavo nepremišljena misel, da bi skušal zaneti nesoglasje med nemškim ljudstvom in njeno vlado.

Novih 50.000 angleških pisem Nemcem Na tretje pismo bo ostro odgovoril najbrž Hitlerjev namestnik Hess

Berlin, 20. jul. m. V Nemčijo je dospelo tretje pismo angleškega propagandnika King Halla iz Anglije. To pismo je bilo poslano v 50.000 izvodih. Casopisje še ni objavilo njegove vsebine, a nekateri, ki so to pismo dobili, zatirajo, da je še ostrejšo kot pa prvi dve. V pismu King Hall opominja Nemce, naj pomnijo, da se je Anglija postavila na stališče, da ne bo dovolila nobenega novega razširjenja Nemčije več. Pisma prihajajo v Nemčijo iz raznih držav, naslovljena so pa predvsem na razumne in gospodarstvenike, ki so v trgovskih zvezah s tujino ter je njih naslove lahko najti v gospodarskih adresarjih. Nemški krogi zagotavljajo, da bo na to tretje pismo verjetno odgovoril namestnik kancelarja Hitlerja Hess.

Ostrednje glasilo narodnega socializma »Völkischer Beobachter« napada drznost angleškega propagandista ter njegovo iznajdljivost. List pra-

Četrtnska vožnja za Kongres Kristusa Kralja odobrena

Belgrad, 20. julija. Namestnik prometnega ministra dr. Kulenović je z odlokom št. 68.306, z dne 19. t. m. odobril četrtnsko vožnjo za vse udeležence kongresa Kristusa Kralja v Ljubljani.

Vesti 20. julija

Razglas mladini vsega sveta je izdal predsednik finskega olimpijskega odbora. V njem pravi, da bodo olimpijske igre v Helsinkih organizirane tako, da bo olimpijske misli v njih prišla čimbolj do izraza.

Člani francoskega in angleškega generalnega štaba so imeli včeraj sestanek na Malti ter se posvetovali o skupnih obrambnih ukrepih na Sredozemskem morju.

Izjavo o gospodarski obnovi Slovaške je dal nemškemu listom predsednik Slovaške dr. Tiso. V njej pravi, da so Čehi Slovaško gospodarsko zastopali.

Pomožno policijo v Gdansk po pomnožili na 4000 mož. Pomnožitev utemeljujejo s tem, da Poljaki ogražajo varnost mesta.

Angleška poslanska zbornica pojde na počitnice 4. avgusta, tako so sklenili na včerajšnji seji.

Egiptovski zunanji minister Jahia paša se je vrnil v Kairo in dejal, da je o svojem potovanju po balkanskih državah zelo zadovoljen, saj je videl, da hočejo vse balkanske države mir za vsako ceno.

40 stopinj vročine v senci imajo po nekaterih grških krajih že več dni. Zaradi tega je celo na polju vse delo ustavljeno.

Zaradi veleizdaje so zaprli in postavili pred sodišče večjo skupino meščanov v Gdansk, ker so svoje čase bili člani raznih levičarskih političnih skupin.

Nemški listi razpravljajo o izjavi poljskega maršala Rydza Smigleja, da se bo Poljska bojevala za Gdansk tudi sama, če ne pojde drugače. V tej izjavi vidijo Nemci znamenje, da Poljska ne verjame v dejansko pomoč Anglije in Francije zaradi Gdaneka.

Italijanski prestolonaslednik Umberto se je včeraj mudil v Trstu in obiskal nekaj otroških počitniških kolonij na Krasu.

O predlogu za veliko angleško posojilo Nemčiji so spraševali nekateri poslanci včeraj predsednika vlade Chamberlaina. Predsednik je dejal, da mu o takem predlogu ni nič znanega.

Italija bo mobilizirala ob vojni tudi slepe, ker so znanstveni poskusi ugotovili, da slepci prej slišijo brnenje letal, kakor pa ljudje z zdravimi očmi.

Sv. oče Pij XII. bo v ponedeljek odpotoval na poletni oddih v Castel Gandolfo.

15 mrtvih in 18 ranjenih je zahtevala eksplozija kotla na velikem nemškem parniku »Berlinc« ki se mu je nesreča pripetila pred kopališčem Swinemunde.

Francoski guverner z Madagaskarja je včeraj prišel v portugalsko kolonijo Mozambique in se v njeni prestolnici sestel s predsednikom portugalske republike Carmonom. Posvetovala sta se o skupnih obrambnih ukrepih na vzhodni obali Afrike.

Vprašanje Gdaneka se tiče samo Nemčije in Poljske in sami ti dve sta upravičeni reševati ga. Tako piše zadnje dni nemško časopisje, ki mu ni ljubo, da se v to zadevo mešajo druge države.

30 angleških bombnikov je včeraj letelo nad Parizom.

Hitler, Mussolini in general Franco naj bi se sredi avgusta sestali nekje v Italiji; take vesti so se začele širiti po pariškem tisku.

Francoska vlada bo imela v začetku prihodnjega tedna sejo, na kateri bodo razpravljali o odložitvi državnozborskih volitev, katero zahteva nevarni zunanje-politični položaj.

Na včerajšnji seji angleške poslanske zbornice so nekateri poslanci z vso odločnostjo zahtevali, naj vlada od Japoncev zahteva kakršnokoli uredstvo, da bodo ustavili blokado v Tjencinu, češ, da zapor nad angleškim predelom v tem mestu škoduje angleški trgovini s Kitajsko.

Za 10% so znižali plače vsemu osebju na newyorški svetovni razstavi, ker dohodki od obiska niso toliko, kakor pa so v začetku računali.

Predsednik Združenih držav Roosevelt je povabil zastopnike Anglije, Francije, Brazilije in Argentine, naj bi se v začetku septembra udeležili sestanka za rešitev vprašanja judovskih beguncev iz Nemčije. Gre predvsem za to, da bi omenjene države dovolile priselitev teh beguncev in dale za njo na razpolago denarna sredstva.

Francoski listi nimajo v Rimu nobenega dopisnika več, ko je italijanska vlada pretekli teden izgnala zadnjega francoskega časnika. Francozi zahtevajo, naj tudi francoska vlada izžene vse italijanske novinarje iz Pariza.

Angleško zunanje ministrstvo je francoskim oblastem poslalo seznam 50 sumljivih osebnosti, ki se bavijo z nedovoljeno propagando in vohunstvom za Nemčijo v Franciji in Angliji. Anglija, Francija in Amerika bodo boj proti vohunom zdaj vodile skupno.

Angleško priznanje knezu namestniku

London, 20. julija. »Sunday Times« prinaša ob priliki prihoda kneza Pavla in kneginje Olge v London članek, v katerem pravi:

Knez namestnik Pavle je ena najpomembnejših osebnosti v sodobni Evropi. V današnjem času ni človeka, ki bi delal tako intenzivno in tako dolgo, ko on. Njegovi prijatelji ne cenijo v njem samo odličnega državnika in politika. Lastnost, zaradi katere je vsem, ki ga od prej poznajo, tako drag, je njegova zvestoba. Mi danes vidimo v njem neko novo postavbo. Lastnosti, o katerih nismo niti slutili, so se pokazale in so ga zdaj naredile za močno evropsko osebnost. Mi smo v njem vedno gledali prijatelja in modrega ter družabnega človeka ter velikega poznavaleca umetnosti. Med nami pa je malo ljudi, ki so takoj začutili v njem močan značaj in odločnost, ki jo je pokazal v zadnjih nekaj letih pri vodstvu svoje države.

Predsednik vlade spet v Belgradu

Belgrad, 20. julija. m. Snoči se je vrnil v Belgrad ministrski predsednik in notranji minister Dragiša Cvetković. Med potjo se je ustavil v Kraljevu, kjer si je ogledal tudi tovarno letal.

Program angleških fašistov

London, 17. julija. b. Vodja britanskih fašistov sir Oswald Mosley je imel včeraj veliko zborovanje, ki se ga je udeležilo 15.000 oseb. Govoril je z 12 m visokega odrca, ki je bil za časa njegovega govora razsvetljen z žarometi. Pri njegovem prihodu so zapele fanfare. Voditelj angleških fašistov je razvil svoj program, ki ima v glavnem naslednje štiri točke: 1. Anglija naj izjavi, da nima nobenega interesa na evropskem vzhodu; 2. razorožitev zapadne Evrope; 3. izročitev mandatnih področij; 4. Anglija ne odstopa niti pedit svoje zemlje. V nadaljnjem svojem govoru je Mosley izjavil, da so dogodki v Tjencinu poniževalni za Veliko Britanijo in njeno zgodovino.

Angleška vlada je na včerajšnji seji sprejela uredbo o pobijanju irskega nasilja. Uredba določa hude kazni za nasilna dejanja, omejuje priselevanje Ircev v Anglijo in določa izgon Ircev, ki bi se pregrešili z revolucionarnim udejstvovanjem v irski republikanski vojski.

Italija je imela konec julija 44.300.000 prebivalcev.

Predsednik turške republike Izmet Ineni je sprejel voditelja francoskega vojaškega odposlanca generala Hunzingerja.

V belgijskem rudniku St. Barbara pri Liegeju je bila nenadno pretrgana električna napeljava in so prenehali delovati vsi stroji za dovajanje zraka. V rudniku je 1200 ljudi, ki so v reeni nevarnosti.

200 milijonov lir za zidavo novih cenjenih stanovanj je določil italijanski zavod za socialno zavarovanje.

Novi poljski poslanik pri Sv. stolici je danes dopotoval v Rim.

Pred izrednim sodiščem v Moskvi se je začela razprava proti bivšemu sovjetskemu poslaniku v Sofiji, Razkolnikovu, ki ni maral priti na odgovor v Moskvo, ker je vedel, kakšna usoda ga čaka.

Nemčija se zaveda, da bi ob vojni v Evropi vsa Amerika in njene sile bile na strani demokratičnih držav. Pri tej resnici ne spremeni nič dejstvo, da Amerikanci za zdaj ne marajo spremeniti zakona o nevtralnosti, a bodo to že o pravem času storili. V tem smislu razpravlja o odgovorih seji v ameriški zbornici današnje francosko časopisje.

Darujte za VI. mednarodni kongres Kristusa Kralja, ki bo v Ljubljani od 25. do 30. julija 1939

Savinjski lesni trgovci o svojih križih in težavah

Celje, 20. julija.

V Mozirju in Radmilju v Gornji Savinjski dolini so zborovali trgovci iz savinjskega okraja. Lesna trgovina je v Gornji Savinjski dolini poleg turizma in letovištarstva najpomembnejša panoga za prebivalstvo. Na obeh zborovanjih so poudarjali, da naj izda Zdrženje vsem lesnim trgovcem legitimacije, da bi se tako preprečilo šušmarstvo, ki zelo škoduje lesni trgovini. Ker se je ponovno pripetilo, da je lesni trgovec pomagal šušmarju iz zadrege pri oblasti s tem, da je izjavil, da je ovađeni šušmar kupoval les na njegov račun, je bilo soglasno sklenjeno, da bodo v bodoče vsakega takega lesnega trgovca, ki s svojim ravnanjem škoduje sebi in vsem ostalim tovaršem, kaznovali z globo 1000 din. G. Vrščec je v dolgem govoru poročal o reorganizaciji uzane Ljubljanske borze za lesno trgovino ter temeljito obravnaval posamezna vprašanja. Vsem lesnim trgovcem je priporočal, da si nabavijo nove uze, v katerih bo mnogo poučnega gradiva za lesno trgovino. Živahna debata je nastala glede žagarske obrti. Kraljevska banska uprava je izdala rešenje, ki izključuje Zdrženje; to določbe pa ne zadovoljujejo lesnih trgovcev, kajti žagarji imajo še vedno obrt lesne trgovine, kakor so jo imeli doslej. Za lesno obrt zahtevajo, da je lesni trgovec dokončal učno dobo in pa pomočniško dvoletno prakso, dočim žagar brez teh dokazov dobi žagar-

sko obrt in s tem tudi pravico do lesne trgovine. Trgovci niso proti žagarjem, pač pa naj se dovoli žagarska obrt le onim, ki izvršujejo obrt lastno-ročno. Dogaja se namreč, da si šušmarji najamejo po več žag, nastavi iste delavce, ki jih sramotno plačajo, sami pa kupujejo les za žago in prodajajo žagane izdelke. Lesnim trgovcem je priporočal, da svoje sinove, ki bi se hoteli pozneje posvetiti lesni trgovini, prijavijo Zdrženju kot vajence in pozneje kot pomočnike, da se tako izognejo vsem neprilikam.

Posebno živahna je bila debata o oviranju splavarjev v Belgradu. Lesni trgovci, ki spravljajo les in ga razkladajo v Belgradu, so v zadnjem času imeli velike težave in nepotrebne stroške. Neka nova organizacija v Belgradu je dobila namreč izključno pravico za razkladanje ladij in splavov. Za razkladanje je določena posebna taksa, in sicer 7 do 10 din za kubični meter. Ti delavci pa nimajo v lesni stroki prav nikakih sposobnosti. Les razmečejo tako, da morajo za njih urejevati les še splavarji sami, ki sortirajo les po pravih lesne trgovine. Tako ima lastnik pri vsakem splavu do 150 din nepotrebnih stroškov.

Zdrženje bo vložilo na Zbornico posebno vlogo, da se to odpravi ter bodo splavarji v bodoče sami razstavljali les. Govor je bil tudi o pavšalnem zavarovanju splavarjev pri OUZD. Za to se bo Zdrženje informiralo.

Kongres Kristusa Kralja

od 25. do 30. julija 1939

Petje pri mladinski prireditvi. Vsa ljubljanska mladina se zbere k skupni pevski vaji z godbo v četrtek 27. julija ob šestih zvečer na dvorišču »Sloga«, Kolodvorska ulica. Himna »Mogočno se dvignij se bo pela po priljubljeni Ščekovi melodiji; pesmi »Poje hribi in doline«, »Tebe ljubi moja duša«, »Lepa si lepa, roža Marija«, »Povsod Bog«, »Jezus hoče v srce priti« pa po navadnih melodijah.

Članice Zveze katoliških nameščen. Ob kongresu KK bo skupno zborovanje vseh lastnih organizacij Dekliške KA iz ljubljanske in mariborske školije. Zborovanje bo v soboto 29. julija ob štirih popoldne v dvorani Bel. zbornice na Miklošičevi cesti. Polnoštevna udeležba naj bo srčna zdeva vsake zavedne članice. Nobena ne sme manjkati.

Informacijska pisarna za kongres KK. Informacijska in rediteljska pisarna ima svoje prostore v Akademskem domu na Miklošičevi cesti št. 5, v sobi kat. akad. starešinstva. Telefon 43-32.

Esperantisti — pozor! Jug. katoliška esperantska liga vladno vabi vse esperantiste, da se udeležijo kongresa Kristusa Kralja v Ljubljani. V soboto 29. julija ob pol 7 zjutraj bo sv. maša v nunski cerkvi. Popoldne ob 3 pa bo tretji redni letni občni zbor Jugoslovanske kat. esperantske lige v prostorih Slomškove družbe, Aleksandrova cesta 10.

Članstvu Fantovskih odsekov in Dekliških krožkov. Opozorjamo že sedaj vse članice in članice, da bo zbor članstva v krajih v nedeljo dne 30. t. m. zjutraj na travniku pred III. državno gimnazijo (za topničarsko vojašnico). Zbor je ob 8 zjutraj. Skupen odhod na Stadion je ob 8.30. Kolone naj se formirajo po 15 štiristopov.

Za popoldanski sprevid se zberejo člani in članice v krajih na Resljevi cesti. Glava je pri Zmajskem mostu. Člani se uvrste na levem pločniku od Zmajškega mosta do kolodvora, članice pa na desnem pločniku do Čopove ulice. Zbor ob 13.30. Odhod ob 14. Prosimo točnost!

Obiščite 8. Mariborski teden

od 5. do 13. avgusta 1939
Polovična voznina na železnicih od 1. — 17. avg.

Velika gospodarska in kulturna revija Industrija, Trgovina, Obrt, Kmetstvo, Vojna, tekatična razstava, Tudijsko-prometna razstava, Gostinstvo, Vinska pokušnja, Razstava narodnih vozein, Narodopisna razstava, Jubilejna gledališka razstava, Skautska razstava, Razstava malih živali, Številne specialne razstave, Koncertne in gledališke prireditve, Sportne prireditve, Veselišče park na razstavišču itd.

5. — 6. avgusta festival slovenskih narod. obiljevo Obiščite Mariborski otok, najlepše kopališče Jugoslavije! Obiščite zeleno Pohorje in sončni Kozjak! Obiščite vinorodne Slovenske gorice!

Skrivnost smrtne megle

»Z Lenglenom, vemo... Se je dalo sklepati vnaprej. Vod v njegovi hiši je bil točno ob 22. uri in 7. minuti, v trenutku, ko ste vi prispeli v New York, prerezan.«

Sedaj je bil pa Devorny le presenečen.

»Od koga? Od vas ali od sovražne strani?« je zvedavo radovedno poizvedoval.

»Automobil se je nenadoma ustavil.«

»Hitro!« je vpil neki človek v pilotski obleki. »Tako! bo mo vzleteli!«

Devorny je zagledal obrise neke temne pošasti — za vožnjo pripravljene letala.

»Odgovorite mi na moje zadnje vprašanje«, se je obrnil k svojemu spremljevalcu, potem ko sta oba zapustila avtomobil.

»Dovolite mi, da vas pustim na to vprašanje brez odgovora«, je odvrnil tujec odmerjeno. »Vi boste morda nad našim prijateljskim dvomili, če vam povem, da smo mi...«

»Mr. Kennilbury! Vstopite!« je nekdo glasno zavpil.

Devorny je urno splezal navzgor. Ko se je obrnil in pogledal za tujcem, je ta že izginil.

Takoj nato se je letalo odtrgalo od tal...

9

»To ni bilo lepo od tebe, Kennilbury«, je spregovoril oče Sam očitajoče pri zajtrku ter zamišljeno srbal kadečo se sivorjavo pijačo, ki se je po vsej krivici nazivala kava. »Ne, to res ni bilo lepo od tebe!«

»Vi ste šele proti drugi uri zjutraj prišli domov«, je pri-bila Marion.

Devorny je skrušeno povsobil glavo. Bil je hvaležen Marion za majhno ponarejeno dogodbo. V resnici ni prišel domov ob dveh, temveč šele okrog štirih.

»Moja teta je bila bolna«, se je poskušal opravičiti.

»Ah, pomilovanja je vredna«, se je krohotal Sam. »Potem si jo gotovo vzel kar s seboj in si jo tukaj bogzna v kateri prepovedani beznici opijal z wiskijem?«

»Pa zakaj vendar? Kako to?« Devorny ni razumel, zakaj mu je Marion dajala znake in mežikala z vekami.

»No, kdaj si vendar prispel v Buffalo?«

»Nekako tik pred drugo uro«, se je zlagal Devorny in takoj opazil na prevaranem obrazu Marion, da je izustil neumnost.

Oče Sam se je zmagoslavno krohotal.

»Potemtakem si ti gotovo prišel z letalom, dragi mladenič?«

»Z letalom?« je ponovil Devorny v zadregi. Trajalo je nekaj sekund, da je zastopil, da Sam svojega vprašanja niti ni resno mislil. Bilo bi približno isto, če bi bil vprašal: »Potemtakem so te gotovo semkaj poslali s topovsko kroglo?«

»Kako to? Zakaj?« je vprašal Devorny nekoliko olajšano.

»Zadnji vlak iz smeri Elmira pripelje ob 12.27«, je dejal Sam suho in si obrisal z rokavom zadovoljno ostanke kave okoli ustnic. »Da, da, moj dragi. Laž ima zmerom zelo kratke noge! Pa konec govoritvenja, Kennilbury! Pojdi, sedaj greva!«

»Da, pojdiva!« je vzklil Devorny veselo. »Hvala Bogu, da je to silno mučno zasliševanje pri kraju.«

»Na svidenje, grof!« je dejala Marion razočarana.

Saj res. Sedaj bi že skoro pozabil posloviti se od male. Kje so neki bile njegove misli? Urno se je obrnil med vrati in ji pomolil roko.

Ljubljana od včera do danes

Ljubljana, 20. julija.

H₂O-atomi (deževni oblaki) počasi valovijo v zračnih sferah. Napovedujejo nam hude nevihte. Tako pravijo, da bodo prihrumele od zapada sem hude nevihte. Drugi vremenarji pa zatrjujejo, da bo le malo oblačno, pretežno vedro in toplo vreme po vsej državi. Davi je jutranja temperatura za točko padla. Termometer je kazal + 16 stopinj Celzija. Barjanske meglice so izginile. Nebo se je začelo spreminjati in postaja nekam čudna sivkasto, kar je znak, da lahko doživimo spremembo vremena. Čas je, da bi dež zopet zalil zemljo. Po nekaterih krajih so studenci usahnili, stanje rek v Sloveniji in drugih voda je doseglo prav nizek nivo.

Delo reševalne postaje

Reševalna postaja izkazuje že prvo polletje prav poučno statistiko o svojem delovanju in velikem, za splošno važnem delu. Noč in dan so reševalci pripravljani, da prihitijo bližnjemu v nesreči na pomoč, da vrše samaritansko službo in pomagajo bolnikom pri prevozu v bolnišnice. Do konca junija je reševalna postaja letos zaznamovala 2.380 voženj. V ljubljansko bolnišnico je iz mesta, iz okoliških krajev in tudi iz oddaljenih naselij in mest prepeljala 300 ponesrečenec, nekateri ponesrečenci so med prevozom podlegli hudim poškodbam. Dostikrat doživijo reševalci prav tragične prizore, tučnat pa celo neprijetnosti, ko jih ljudje brez srčne kulture gledajo po strani in celo zaničujejo. Pač so na svetu še zverine v človeški podobi, ki ne znajo pravilno in pošteno oceniti humano delo reševalcev in reševalne postaje.

Panji čebel so se zvrnili

Snoči okoli 22.30 se je tam pri Škofelji primerila prav nenavadna nesreča, ki jo še niso zaznamovali anali reševalne postaje, niti ne lokalni kronist. Neki finančni svetnik je imel tam v Srednji vasi pri Škofelji več panjev čebel na letni paši. Včeraj se je odločil, da odpelje čebele v Ljubljano. Prevoz čebelnih panjev je mogel le pa noči, ko so pridne čebeličice polnoštevno zbrane v svojem kraljestvu in sladko spe. Delavec France Kotnik je pomagal pri prevozu čebel. Panje so naložili v Srednji vasi. Med vožnjo pa hudem klancu od Srednje vasi pa so se vsi panji zvrnili in Kotnika podrli na tla. Bil je velik hrušč. Čebeličice so bile vznemirjene. Po panjih je bilo presenečeno šumenje. Kotnik pa je pri tej nesreči dobil hude poškodbe. Poškodovan je bil po hrbtu in križu. Ima tudi nalomljeno desno nogo. Ljubljanski reševalni avto, ki je bil o tem hitro obveščen, ga je prepeljal v ljubljansko bolnišnico.

Drugače je kronist od včera do danes zaznamoval več manjših in hujših nesreč.

Vročina in nesreče

Neki starček na Miklošičevi cesti, ki ima sedem križev, je lepo doma na včerašnji soparni popoldne sedel na stolu. Hudo se je potil. Nankrat mu je postalo slabo in padel s stola. Padec je imel hudo posledico. Desna noga mu je skočila iz kolka. Pomoč je dobil na kirurškem oddelku. Prav sedanja vročina zelo vpliva na ljudi. Mnogi se onesvestijo, jim prihaja slabo. Nekateri pa dobivajo hude prehlade in nahode, da postajajo za delo eko-ras nesposobni. Zavzite preveliki množini alkohola je v tej vročini nepriporočljivo. Nekdo je včeraj izpil kar 5 litrov »dalmatinca«. Onesvestil se

je. Ljudje so mislili, da ga je kap zadela. Pri tvrdi Schneider in Verovšek zaposleni delavec Stan-ko Boje, stanujoč v Sostrem, je bil včeraj zaposlen pri nakladanju železa na tovorni avto. Po nesreči je slo zadnje kolo čez prste desne noge in mu jih zmečkalo. Na Jesenicah uslužbeni premikar državnih železnic 28 letni Leopold Jamšek, stanujoč v Hrušici pri Jesenicah, se je včeraj na jese-niskem kolodvoru ponesrečil. Prišel je z obema no-gama med premikalno napravo tako, da mu je sti-snila obe stopali in jih skoraj zmečkala. Z vlakom je bil prepeljan v Ljubljano na glavni kolodvor in od tam v bolnišnico.

Zatemnitev mest za primer zračnih napadov

Ljubljana, 19. julija

Halo! Od juba se bliža skupina sovražnih letal. Pripravite se na napad! Kmalu na to, bi začele tuliti rezke tovarniške sirene in biti bi začelo plat zvona. Zračna obramba bi se pripravila, ljudje pa bi se poskrili po zavetiščih in čakali, da nevarnost mine. Tako nekako bi bilo, če bi na zemlji vla-dala vojna vihra.

Kljub morebitnemu optimizmu, se je treba pri-praviti na prihod strašne nesreče, da bi nas našla vsaj nekoliko pripravljene. Uporabiti bi bilo treba vse mere in pripomočke, da se iztrgamo iz smrto-nosnega obja. Vse polno je stvari, ki jih mora-mo vpoštevati pri zračnem napadu in ena zelo važ-nih je zatemnitev mesta, o čemer je sročil govoril v Kazini g. ing. Matanovič. Škoda le, da je prišla bolj malo ljudi, kar je glede na čas nekoliko ra-zumljivo, ker predavalna sezona je prišla že ob kre-dit. Taka predavanja niso samo koristna in po-trebna, ampak tudi zanimiva, kar je zlasti poka-zalo predavanje inž. Dimnika.

G. ing. Matanovič je govoril o tehnični izved-bi varnostnih ukrepov, ki bi ob napadu prišli v poštev.

V morebitni bodoči vojni, bodo letalom naj-boljši cilji tovarne in naselja. Napadi bodo podne-vi in ponoči. Ker pa je nevarnost za letala po-dnevni večja, bo večina napadov izvedenih ponoči. Da se na napad pripravimo, imamo na razpolago sredstva n. pr. slušna. Da pa napad preprečimo, ne smemo nuditi sovražnim letalom vidnih ciljev in to dosežemo z zatemnitvijo.

Zatemnitev naj se izvrši tako, da mesto ni vidno iz določene višine (300—400 m). Promet mora biti običajen, kar zahtevajo zlasti vojaški oziri. V mestu ne smemo pustiti nobene svetilke, ki bi puščala svetlobo navigator. Najboljša bi bila taka s kovinskim senčnikom, ki usmerja svetlobo navzdol. Paziti moramo na to, da ni odsev na tleh prevelik, kar se lahko opazi in se tako zmanjša varnost. Odsev se zlasti pozna na mokri asfaltni cesti. Najboljša rešitev bi bila odklopitev, toda to se ni izkazalo kot dobro. Na vsak način pa mo-ramo ugasniti reklamno razsvetljavo in podobno. Svetilke pustimo samo na križiščih in še te s šibko žarnico. Težavno vprašanje so vozila. Auto-mobilski promet mora obstati. Za vozila zado-stuje taka luč, ki služi samo za orientacijo, da se prepreči karamboli. Reflektorska luč in mestna luč sploh nista dovoljeni. Mislimi so, da bi bilo dobro, če bi se na luč dala zaslonka z 1 cm vi-soko in 8 cm dolgo odprtino. Toda tudi to se smatra za nedopustno. Luči je zasenčiti tako, da ne pada svetloba nadzorizontalno in da je odsev na cesti čim manjši. Podobno velja za ostala vo-zila. Dolgo časa se je smatralo, da je modra luč najboljša in najmanj vidna. Bolj priporočljiva pa je vseeno rdeča luč.

Kar se tiče razsvetljave zasebnih stanovanj, je lahko. Z lesenimi žaluzijami in zavesami je okna lahko zastreti. Težavnejše je pri tovarnah, kjer se bo delalo tudi ponoči, ter po elektrarnah in vodovodih. Moderne tovarne so zidane tako, da imajo stekleno steno in stekleno ploščo na strehi, da je čim več svetlobe. Pri taki zatemnitvi na-letimo na večje težave. Uporaba mehaničnih kon-strukcij ali pa zasilna rešitev (lepenka, karton) skoraj ne pride v poštev, ker je vse to drago in tudi težko izvedljivo. V tovarni imamo splošno razsvetljavo in razsvetljavo na delovnem mestu. Pri navadni razsvetljavi bi bilo poslopje vidno že iz velike višine. Če pa splošno razsvetljavo zmanj-šamo na 80 voltov, na delovnem mestu pa na-mestimo svetilke z globokim senčnikom, tedaj tako poslopje iz gotove višine ne bo vidno. Pri obra-tih, ki so vedno v delu (elektrarne, vodovodi) uporabljamo luminofore, to so kemične spojine, ki shranijo svetlobo (kazalci na urah, na katere se ponoči vidi) ali pa podaljšajo valovno dolžino tako, da vidimo skale na merilnih aparatih in ročice na strojih. Ta sprememba valovne dolžine spreminja nevidne žarke v vidne (ultravijolični žarki).

1921 n. pr. zaposlenih v tem rudniku 1015 delav-cov. Spravili so iz rudnika do 100.000 ton pre-moga, sedaj komaj 24.000 ton premoga letno.

Konferenca o obupnem položaju kočevskih rudarjev

Ljubljana, 20. julija.

Kočevski rudarji praznujejo. Rudnik TPD, ki je včasih zaposloval po več sto rudarjev in delav-cov, sedaj omejuje delo v rudniku. Zaposlenih je pri rudniku le nekaj nad sto rudarjev, pa še ti niso stalno, vse delovne dni v mesecu zaposleni. Delajo običajno le po 10, v najboljšem primeru 15 dni na mesec, ostale dni imajo praznik, ali pravilno povedano: so brez posla in pohajkujejo. Po kolektivni, s TPD sklenjeni pogodbi zasluži rudar na akord dnevno do 50 din, torej v naj-boljšem primeru v 15 dneh 750 din. To brutto, kajti odtrga mu takoj vse, na njega pripadajoče prispevke za bolnišnico in socialno zavarovanje. Že iz tega je očitno, da je postal položaj kočev-skega rudarja naravnost obupen.

Kočevski rudarji sami po svojih strokovnih organizacijah in korporacijah so poskusili vse, da bi se zvišala produkcija kočevskega rudnika. Po-ložaj rudarjev bi se takoj izboljšal, ko bi se dr-žavna naročila premoga zvišala vsaj na 1500 ton mesečno, kakor je bilo poprej. Kočevski premog, to moramo poudariti, je mnogo boljši kot bosan-ski premog, ki ga državne železnice raje naro-čajo in ga vozijo tudi za železnice v Sloveniji.

Vprašanje ureditve gmotnega položaja kočev-skih rudarjev in njih stalne zaposlitve je postalo

pereče in je nujno potrebna takojšnja rešitev. Delavska zbornica je zato za danes ob 9.30 skli-cala v veliko posvetovalno dvorano konferenco vseh, v tem vprašanju odločujočih in zainteresi-ranih zastopnikov oblasti in korporacij. Na kon-ferenco so bili vabljivi: banska uprava, tukajšnje rudarsko glavarstvo, kočevsko okrajno načelstvo, kočevska mestna občina, direkcija drž. žel. Ljubljana, Zveza industrijcev, TPD-centrala v Ljubljani, ravnateljstvo kočevskega rudnika, narodni poslanec g. Smersu, nar. poslanec za kočevski okraj g. Rigler, ban. svet, dr. Sajovic v Kočevju, dalje rudarska zadruga v Trbovljah II. skupina, lokalni odbor II. skupine v Kočevju, Zveza zdru-ženih delavcev, Zveza rudarjev Jugoslavije v Za-gorju, Jugoslovanska strokovna zveza v Ljubljani, Zveza strojnikov in še druge organizacije.

Na dnevnem redu te konference je edina toč-ka: položaj kočevskih rudarjev in ukrepi za iz-boljšanje njih položaja.

Zalostna je zgodovina kočevskega rudarja, vzdihujočega pod nemškim bičem. Od l. 1886 je lastnica kočevskega rudnika TPD, družba fran-coskih in dunajskih kapitalistov. Premogovnik se je zlasti razmahnil, ko so l. 1893 dogradili ko-čevsko železnico. V rudniku je bilo gotova leta zaposlenih do 1000 rudarjev. Po vojni prva leta je dosegel najvišjo konjunkturo. Tako je bilo leta

»Na svidenje, Marion!« je zavpil prijazno. Nato je stekel, da bi dohitel očeta Sama.

V tovarni se je moral pri delu z vso vnmemo zbrati. Čeprav je v letalu nekaj ur počival, se je utrujenost vendarle poka-zala. Le zavest grozeče nevarnosti — v njegovem žepu je tičal dragoceni drobnji aparat —, ga je držala pokonci. Pozornost ne sme vzbujati! Če bo nemarno delal, ga bodo gotovo opa-zili... Stisnil je zobe in samega sebe opazoval, če so njegovi gibi in prijemi tudi danes tako sigurni in točni, kakor sicer.

Merilna ura je pokazala rdečo luč — odmor. Kot avtomat je Devorny ponovil še trikrat vse prijeme. Njegovi žveci so se napeli in srce je udarjalo hitreje... Sedaj je dobro!

Z opotekajočimi koraki je drsal skozi tovarniške prostore. Njegovi roki sta bingljali sem in tja... Nihče ne bi mislil, da ima v levici, ki jo je stisnil v pest, fotografski aparat. To je dvorana... Kot zmerom so brneli motorji in se vrtila kolesja.

Nekatera hitro, druga počasi... Ena — dve... še enkrat: ena — dve... Dva posnetka sta bila narejena... K temu stroju — k najzanimivejšemu delu celotne naprave — se mora približati še od druge strani. Toda kako? Ne da bi vzbudil pozornost je bilo nemogoče priti na ono stran. Moral je naprej... Stoj, tam je stal vendar njegov inženir. Prav tam, kjer je on sam ta trenutek strastno kopnel, da bi stal...

Kot blisk je spreletela Devornyja neka misel. Kaj bo šlo? Ni časa za preudarek! Ali naprej, ali... In že je korajžno stopal proti inženirju...

»Mr. Michaud«, je glasno zavpil, toda njegov glas je zve-nel nekoliko ostroje zaradi razburjenja. »Mr. Michaud« — ena — dve... Prvi posnetek! — Čujte...

»Kaj je?« je zarenčal mali mož in za hip pogledal v De-vornyja, nato pa se spet zazijal na določen del stroja.

Od tu in tam

Predsednik vlade in notranji minister Dragiša Cvetković je predvčerajšnjim obiskal znani pravoslavni samostan v Žiži blizu Mataruške banje. Pregledal je obnovitvena dela v samostanu, nato pa obiskal še žičnega pravoslavnega škofa dr. Nikolaja Velimiroviča, s katerim je imel daljši razgovor.

Dva milijona dinarjev so zaslužili bosanski kmetje za nabrano lipovo cvetje. Zlasti bosanske Posavje ima dosti lip, ki so letos imele obilno cvetje. Nabiralci prodajajo posušeno cvetje trgovcem po 10 do 12 dinarjev za kilogram belega in po 14 do 16 dinarjev za kilogram črnega cvetja. Samo v Brčkom so trgovci odkupili od kmetov sedem vagonov cvetja, ki ga bodo poslali v Nemčijo, Anglijo, Francijo in Južno Afriko. Tako vidimo, da prinaša tudi lipa lep zaslužek revnemu bosanskemu ljudstvu.

Za 27 milijonov dinarjev so se povečale naše terjatve v Nemčiji. Stanje kliringov z dne 8. julija kaže, da nam dolguje Nemčija sedaj 214,5 milijonov dinarjev, med tem ko se je naš dolg Italiji povečal za 31,7 milijonov dinarjev na skupno 78,5 milijonov dinarjev. Prav tako se je povečal naš dolg Poljski in sicer na 22,8 milijona dinarjev.

Nova ležišča nikljaste rude so odkrili med Vajevom in Čačkom. Ruda vsebuje pol odstotka čistega niklja. Istočasno pa javljajo s Skopske Črne gore, da so tudi tam našli nikljevno rudu, vendar pa vsebuje ta ruda komaj dve desetinki odstotka niklja, kar je zato izrabljanje nerentabilno. Pač pa upajo, da ulegnejo imeti več uspeha nadaljnja raziskavanja v okolici, kjer so odkrili prva ležišča.

Čebelnjaki so našli na veji inž. Ostojič iz Kupinova v Srebru. Lansko jesen je namreč dobil na nekem drevesu satje divjih čebel. Opazoval je vsak dan, vendar je ugotovil, da se čebele kljub bližajočemu se mrazu nečisto prešleli v kako skritvališče. Ostojič je zato naredil steklen panj in vanj spravil satje z zmružujočimi čebelami vred. Ko je pregledoval čebele, je našel matično brez enega križa. V tem je bil tudi vzrok, da čebele niso hotele zapustiti matice in bi rajši tudi zmružile, če jih ne bi rešil človek.

Koreniti ukrep, ki je bil na mestu, je izdala posebna komisija, ki je pregledala delavniške prostore v belgrajski tovarni pohištva »Vijug«. O stavki, v katero so stopili vsi vajenci v tej tovarni, smo že poročali. Komisija, ki je prišla zasliševati vajence, je morala potrditi vse pritožbe vajencev in javiti stvar na višjo oblast. Zato je šla predvčerajšnjim komisija, v kateri je bil tudi odposlanec socialnega ministarstva, v tovarno in pregledala prostore. Vsi člani komisije so si bili soglasni v tem, da so prostori delavnic skrajno nehygienični in zahtevajo, da jih za zdravje slehernega delavca, zlasti pa za vajence, in da je zato treba tovarnaru prepovedati nadaljnje obratovanje. Za vajence, ki so bili bolni, bo poskrbela Delavska zbornica in jih poslala na zdravljenje, za vse ostale pa bo skušala najti novo zaposlitev.

Pravoslavna meniška, ki je »nabiralec predume za izstavitve prostovoljskih potrdil, so zalotili orožniki v okolici Prištine. Jovan Mitrovič se je kot menih zapletel v nedovoljene odnose z neko žensko. Pravoslavna cerkvena oblast mu je zato vzela čin in ga »razpotala«, nakar se je Mitrovič znašel brez vsakih sredstev na cesti. Da bi se izkopal iz zagate, je začel obiskovati prostovoljce in jim obljubljal, da jim bo za primerno nagrado pomagal s svojimi dobrimi zvezami izposlovati prostovoljska potrdila, s katerimi bodo dobili pravico do brezplačne zemlje. Tako je oskubil večje število prostovoljcev za čedne denarce, dokler ni nazadnje padel v past in se znašel v zaporu.

Tri mesece stara kokoš je začela nesti jajca in potem kličiti v vasi Slavonska Orahovica. Ta neprirodni pojav se je zgodil pri poslovojni tamkajšnje Batove podružnice. Piška, ki je bila stara komaj tri mesece, je začela nositi jajca, ki so bila velika kot golobja. Ko je bilo jajc dvanaest, je začela kličiti. Lastnik sedaj z radovednostjo pričakuje, kaj se bo izleglo iz drobnih jajčec. Brčkone je njegova kokoška najmlajša kličica v državi.

Pet sto let je bila oproščena pod turško oblastjo vseh davkov in davkov srbska vas Poneš na sredi poti med Gnjilani in Prištino. Vasčani so dobili za svoj privilegij poseben ferman od sultana Bajazita, ki je bil v Ponešu, ko se je Bajazit vračal proti Odrinu, pa se mu je spetoma zlomilo kolo na vozu. Nesreča ga je bila doletela prav sredi gozda. Ko so vprašali v bližini nahajajočega ee pastirja, če bi se dalo dobiti kovača, je pastir dejal, da bo sam lahko popravil kolo. Delo je res izvršil, nakar ga je sultan vprašal, kaj hoče za plačilo. Pastir je odgovoril, naj sultan da listino, s katero oprošča vse vseh davkov in raznih desetih begom. Sultan je takoj velel svojemu pisarju, da je napisal listino-ferman. Tako so bili vasčani do l. 1895 oproščeni davkov. Šele revolucija na sultanem prestolu so jim te ugodnosti vzele, nakar pa je kmalu sledila balkanska vojna in z njo osvoboditev.

Pogajanja med lastniki ladij in pomorščaki bodo bržkone ugodno zaključena v nekaj dneh. Zadnje dni so imeli zastopniki obeh skupin po več sestankov, v katerih so se sporazumeli v vseh važnejših vprašanjih. Oboji so namreč spoznali, da bi stavka, v katero so hoteli stopiti pomorščaki, škodovala enako lastnikom kakor tudi pomorščakom. Podpis nove kolektivne pogodbe pričakujejo v nekaj dneh.

V spliško pristanišče je ponovno zaplula luksuzna jachta srčica sedanega egiptskega kralja princa Jusufa Kamala. Prine potuje s svojim stalnim spremstvom, poleg teh pa se na ladji nahaja tudi osam članov egiptskega kraljevskega doma. Princ Jusuf Kamal se nahaja že dober mesec v dalmatinskih vodah.

Grob si je izbral, pa še istega dne je umrl kmet Josip Stiličević iz Litkega Novega. Starec je popeljal svojega nečaka s seboj na sprehod skozi polje. Spotoma je stopil tudi na pokopališče in pokazal nečaku, kateri prostor si je bil izbral za svoje zadnje prebivališče. Komaj pa sta se vrnila domov, je Stiličević prišlo nenadoma slabo. Zgrudil se je in že po nekaj trenutkih izdihnil. Pokopali so ga seveda na prostoru, ki si ga je bil sam izbral.

700.000 dinarjev je poveril blaginjak sodišča v Čakovcu. Preiskava, ki jo vodi preiskovalni sodnik Planinšek iz Murske Sobotice, je potrdila ljudsko govorico, da mora blaginjak Friedrich imeti lepe postranske dohodke, ker se je gibal samo v boljših družbah in na debelo tražil denar. Friedrich je namreč jemal denar iz sirotinskega sklada. Ta sklad je oropal kar za 700.000 dinarjev. Povrh tega pa je ukradel 20.000 dinarjev še iz blaginjne uradniške zadrage.

Posledice naše brezbriznosti...

Maribor, 19. julija.

V neki veliki mariborski tekstilni tovarni se je izvršil nedavno popis delavstva. Na popisu pof je bila tudi rubrika glede narodnosti. Tovarna ima okrog 500 delavcev, vsi so iz Maribora ali neposredne okolice. Po rodu so po ogromni večini Slovenci. In vendar je značilno, da je le 10% od vseh vpisalo v polo svojo narodnost kot slovensko. Večina je to sploh izpustila, mnogi, ki so očitno slovenskega rodu, pa so zapisali drugo narodnost... Tovarna obstoja sedaj že 15 let. Ves ta čas je občevalni jezik v tovarni nemščina. Vsi mojstri, vsi ravnatelji, vsi solastniki so — Nemci, dasi je bila ustanovljena s slovenskim kapitalom. Delavec, ki ne zna nemškega občevalnega jezika, je v tovarni nemogoč. Povrh mora še vedno slišati omalovaževalne besede o našem narodu, pa ni čuda, če je v teku let izgubil zaupanje v svoje ljudi...

To je en primer. Druga zanimivost je naslednja: V Mariboru in zaledju ob meji je dovoljen nakup nepremičnin samo našim državljanom jugoslovanske narodnosti. Posebna komisija budno bdi nad vsemi nepremičninskimi spremembami ter je že nešteto sklenjenih kupčij zavrgla. Vendar pa še vidimo, da prehajajo posestva v last ljudi, o katerih ne bi mogli nihče z gotovostjo trditi, da so zavedni Slovenci, nasprotno, vsemu mestu je znano, da simpatizirajo z drugimi gibanji. Pa ne samo to, ve se tudi, da so si zidali hiše ljudje, ki niso naše narodnosti, da so kupovali posestva celo takšni, ki niso niti naši državljani. V zemljiški knjigi je vpisan kot lastnik naš človek, ki pa je v resnici le slamnata kulisa za tujerodca, ki je dejanski lastnik. Tako se izigravajo pri nas določbe, ki so za našo narodnost na meji življenjskega pomena...

Tretja stvar: V Mariboru bivajo nekateri podjetniki, ki so si do nedavnega časa steli v čast in ponos, da niso naši državljani. Vse, kar je pri nas, jim je bilo »balkansko«, manjvredno, samim sebi so se zdeli, da so mučeniki, ker morajo živeti pri nas. Vsako priliko so porabili, da so se

s svojimi luksuznimi avtomobili vozili čez mejo v razkošna inozemska kopališča in letovišča, naša so jim bila namreč preneznatna, »premazana«. Vse pri nas so zaničevali, samo ne našega denarja. V malo letih so si nakupili ogromne milijone, ki pa jih niso naložili pri nas, temveč znošili v inozemstvo. Praške in dunajske banke so bile polne njihovega denarja, imajo svoje konte v Švic, Parizu, Londonu. Pri nas ne le, da niso investirali niti dinarja v neproduktivne namene, obleke so si kupovali v inozemstvu. Povrh so sovražili naš jezik, naš narod, v njihovih obratih se ni smelo govoriti slovensko in še danes se občuje z delavstvom samo v tujem jeziku. Nastavljali so za delovodje in mojstre same tujce, najhujše valpte in zaničevalce našega jezika. Ščitili so jih pred našimi oblastmi, češ da so nenadomestljivi, dasi so naša stanovska združenja dokazala, da nimamo samo enega, temveč sto boljših in strokovno bolj usposobljenih ljudi za njihova mesta. Našli so celo pri naših uradnih ustanovah zagovornike, ki so nenadomestljivost tujcev uradno dokazovali... Ko so oblastva nekaj teh tujih mojstrov izgnala, so pritisnili na slovensko delavstvo, da je s podpismi zahtevalo, da ostanejo ti mojstri pri nas. Delavci, ki niso hoteli tega podpisati, so enostavno odpustili ter jih še do danes niso hoteli sprejeti nazaj. — Med tem je prišel pri naših sosedih prevrat, narijska kri je izgubila vso veljavo. Sedaj se tem ljudem zdi najvišji ideal — jugoslovansko državljanstvo. Zani bi bili pripravljeni žrtvovati milijone — in jih tudi žrtvujejo, zatirajo — da je v Jugoslaviji vse : L. V. Najdejo številna odprta ušesa in voljne roke, ki potem podpirajo njihova prizadevanja. Prihajajo iz Belgrada posredovalci, ki jim vse obljublajo, ki pravijo celo, da jim bodo izposlovili, da bodo lahko nekaj deset milijonov denarja spravili na Anglesko... itd.

Vse to se dogaja pri nas, o tem govori vsa naša javnost. Da bi se pa bili proti takim pojavom podvzeli kakšni konkretni koraki, o tem pa še dosedaj nismo slišali...

Razbojniški napadi v celjskem okraju se pojasnjujejo

Celje, 20. julija.

Orožniki celjske orožniške čete so včeraj aretirali zloglasnega razbojnika in vlomilca 27letnega Mesariča Franca iz Hraslovnice pri Poljanah. Marljivim in požrtvovalnim orožnikom je uspelo, da so prisilili preteklega vlomilca, ki prizna le to, kar se mu točno dokaže, da je priznal 10 vlomov, ki jih je izvršil v Ločah, Laporjih, Sp. Lažah, Sp. Hudinji, Vojniku, Arji vasi, v bližini Slovenske Bistrice, na Lopati, Rečici pri Rogatu in Mali Pirciši. Ta zločinec pa je storil še težja zločina, ki so pa zaenkrat zaradi preiskave še tajne. Zdi se pa, da bodo kmalu končno pojasnjena in z njimi tudi dvojni roparski umor gostilničarja Ocvirka Antona in njegove žene Rozalije iz Medloga pri Celju. Znano nam je le toliko, da oblast razpolaša s težko obremenjenim materialom za Mesariča ter je možno, da je pri tem zločinu najbrž sodeloval. Mesarič se je namreč v pijanosti nekoliko neprevidno zarekel, kar so orožniki takoj porabili.

Dve novi, ponosni palači v Celju

Palača Pokojninskega zavoda za 3 milijone dinarjev

Celje, 20. julija.

Ob ponosni Mestni elektrarni je zrastle v pihih treh mesecih na prostoru »Stare kron« na Krekovi cesti krasna trinadstropna palača Pokojninskega zavoda. Ko so podirali močne zidove Stare kron, so ljudje občudovali njene trdne oboke. Po »strašnem« plinskem napadu na Celje so se »sovržniki« spravili ravno na Staro krono in tako pomagali celjski mestni občini podreti to hišo. Celjski gasilci, ki so ob tej priliki stopili v uspešno »akcije«, so podirli precejšen del hiše, in tako je kmalu zazevala za Mestno elektrarno in Delavskim domom strašna odprtina, ki je mnoge motila, zlasti častnike, da so se ob njej spotikali. 1. marca je okrog 60 delavcev-zidarjev začelo kopati temelje za novo palačo. V treh pihih mesecih je dograjena krasna, trinadstropna, trgovska in stanovanjska hiša Pokojninskega zavoda, do konca meseca novembra pa bo popolnoma dokončana tako, da se bodo lahko stranke ob novem letu že selile vanjo.

Pretekli teden so delavci kar dvakrat obhajali »likof«. Prvič jih je pogostil delodajalec stavbenik G. Golobran, v soboto pa je nagradil delavce s pižamo in jedajo še Pokojninski zavod.

Za stavbo so porabili 261.900 kg cementa (2160 vagonov), 23.000 kg beton, železa, 361.000 zidakov, 1247 kub. metrov gramoza za betonska dela, 375 kub. metrov peska, 1056 centov lomljenca in 33.355 kg živega apna.

Nova stavba ima na cestni strani 48 m dolžine in dve stopnišči z vhodom na Krekovi cesti. Spodaj obsega prostorne kleti in dve pralnici, v pritišču ob Krekovi cesti pa 8 modernih trgovskih lokalov s pripadajočimi skladišči. Vsako nadstropje bo imelo 3 dvosobna stanovanja s kopalnicami, eno trisobno stanovanje z vsemi pritliklinami. V podstrežju bo stanovanje za hišnika, dve pralnici, dve likalnici in sušilnica. Zgrajba ima skoraj ravno streho. Cestno čelo bo v pritišču imelo kamentito oblogo iz podpeškega marmorja, v nadstropjih pa iz kromobetona.

Meseca novembra bo blagoslovitev nove palače. Pri gradnji nove palače Pokojninskega zavoda so morali podreti precej Karlinove. Sitanec in Kirbišev hiše. Sedaj zeva tu velika nezazidana parcela, ki je kakor škrbina. Poleg take škrbine izgublja seveda tudi najlepša palača svojo estetsko vrednost. Tu bi morali postaviti veliko trinadstropno hišo, ki bi dala ulici popolnoma drugačno lice.

Stirinadstropni trgovski dom Stermecki

Na vogalu Prešernove ulice in Kralja Petra ceste je po dveh letih naporega dela zgrajena stirinadstropna trgovska palača — trgovski dom Stermecki. Ta železobetonska stavba daje središču mesta posebno lep obraz, saj se je nova palača pomaknila za precej nazaj od mesta, kjer je stala prejšnja dvonadstropna trgovska hiša, ki so jo morali porušiti zaradi slabih temeljev. Trgovski dom Stermecki je z moderno in praktično urejenostjo v ponos slovenskemu Celju, ker je ravno trgovski dom Stermecki v Celju po svojem podjetnem lastniku prvi utr pol slovenski trgovini v Celju in je postal po 20 letih največja domača trgovska hiša v Jugoslaviji.

Bralcem našega lista je znano, da so pred dnevi orožniki aretirali poleg Mesariča še Kosaka Albina, celjski stražnik pa je presenetil vlomilca Avžnerja Viktorja iz Laške vasi pri Storah, ko je spal na nekem kozolcu v celjski okolici. S seboj je nosil nabit samokres, ki bi ga gotovo porabil, če ne bi bil stražnik Gajšek Alojz previden, da se je tiho priplazil in ga presenetil. Tudi Avžner je orožnikom priznal 15 vlomov v celjski okolici in v krajih teharske občine.

Ostali pa so še nekateri znani vlomilci in zločinci, ki so bili že večkrat kaznovani, pa še vedno ogrožajo Savinjsko dolino. Ljudje govore, da iščejo orožniki Pečovnika Josipa iz Sent Janža, Grebenška Alojza iz Sent Ilja pri Velenju, ki se izdaja za lesnega prekopčevalca, Golmanca Antona iz Dravograda, Novaka Roka iz Makol ter Zajca Franca iz Starega trga pri Slovenj Gradcu in Hudoroviča, cigana z Dolenjskega. Prebivalstvo naj gre oblasti pri zasledovanju zločincev na roko in jih v primeru, če katerega od imenovanih opazi, takoj izroči orožnikom ali jih vsaj obvesti.

Železobetonska stavba je 25 m široka in 25 m dolga ter ima moderno urejene kletne prostore. V štirih nadstropjih je za trgovski promet na razpolago 3750 kv. metrov. Porabili so pri delu palače 60.000 kg ali 6 vagonov železa in 25 vagonov cementa. Trgovski dom ima garderobo, električno dvigalo, lastno avtomatično telefonsko centralo z 20 aparat. Notranji prostori so parketirani in zelo praktično urejeni. V kletnih prostorih so delavnice za popravila, centralna kurjava in oddelki za steklo, porcelan in drugo. V pritišču je trgovina na drobno, v I. nadstropju razpoložljiva in pisarne, v II. nadstropju prodaja tekstilnega blaga na veliko, v III. nadstropju je skladišče, v IV. pa šivalnica. V vseh teh predelih je stalno zaposlenih okrog 200 ljudi. Ob času razpoložljiva vzorcev in cenikov pa naraste število delavcev nad 300. — Nekaj še moramo pibiti: Pri gradnji palače je G. Stermecki zaposlil le domače obrtnike in delavce iz celjske okolice in celjskega okraja.

Sklepi JNZ so v Zagrebu naleteli na hud odpor

Torkovi sklepi upravnega odbora JNZ so v Zagrebu naleteli na silovito oster odpor. Zagreb zvrča vso krivdo in odgovornost in eventualne posledice, ki bodo nedvomno zaradi nepopustljivosti Zagreba in Belgrada še nastale, na Belgrad. Zagreb pravi, da razpust najvišjih hrvatskih športnih organizacij, ki so tako v sedanjosti kakor v preteklosti izpolnjevale samo svojo športno in pa nacionalno dolžnost, ni več vprašanje JNZ, ampak vprašanje Hrvatov, ki ga bodo rešili sami tako, kakor smatrajo, da bo najboljšo. Zagrebčani pravijo, da so prav oni klubi, ki so bili s torkovimi sklepi izključeni iz JNZ, ustvarili JNZ in da ti klubi žive že več kot 80 let ter da zato z delom tudi ne bodo prenehali in da bodo delali izven mej današnje Jugoslovanske nogometne zveze.

Spričo torkovih sklepov pa je tudi Hrvatska športna sloga izdala poseben komunik, v katerem določa, da postanejo zagrebška, splitska in osješka podzveža organi Hrvatske športne sloge. Prav tako postanejo organi HSS tudi vsi dosedanj sodniški odbori JNZ. Odsledinprej bo torej Hrvatska športna sloga za vse hrvatske klube najvišji forum, na katerega se bodo morali obračati v vseh važnih vprašanjih.

Po mnenju zagrebškega »Jutrnjega lista« dokazuje izključitev hrvatskih klubov iz Jugoslovanske nogometne zveze še enkrat, kako samovoljno, krivično in proti pravilom so ravnali oni, ki bi morali ravnati povsem drugače. Hrvatski športniki naj sedaj tem bolj vedo, kako zelo je potrebna HSS. Po mnenju tega lista je JNZ tudi falzificirala sklepe zadnjega običnega zbora JNZ, torej se ni držala sklepov, ki so bili tedaj sprejeti. Nadalje menijo Zagrebčani, da je JNZ sprejela omenjene sklepe le zaradi tega, ker Hrvati niso pristali, da se razide na novo ustanovljena Hrvatska liga.

H koncu svojega odgovora pravi HSS že, da bodo hrvatski športniki skupno z vsemi poštenimi srbskimi klubi ustvarili novo športno organizacijo in izključili vse one, ki v športu napravljajo nered od zgoraj navzdol.

Važni nadaljnji sklepi se bodo sprejeli na seji Hrvatske športne sloge v petek zvečer.

Vremensko poročilo »Slovenskega doma«

Kraj	Barometer-sko stanje	Temperatura v C°	Relativna vlažnost v %	Veter (smernost, jakost)	Pada-vine (mm)	Vista
Ljubljana	701.0	30.5	14.2	0	0	—
Maribor	759.8	31.4	11.1	40	0	S ₂
Zagreb	761.9	33.0	13.0	8	3	0
Belgrad	761.9	33.0	18.0	6	0	S ₂
Sarajevo	762.3	36.0	12.0	6	0	0
Vis	701.4	31.0	22.0	60	4	0
Split	761.8	35.0	23.0	40	0	NE ₁
Kumbo	760.8	35.0	23.0	50	0	NE ₂
Rab	762.3	31.0	22.0	60	0	0
Dobroprovi	76.7	30.0	21.1	50	0	NE₁

Vremenska napoved: Večinoma jasno in zelo toplo vreme. Krajne nevihte niso izključene.

Koledar

Četrtek, 20. julija: Marijeta, devica; Hieronim; Tomaž, mučenec.

Petek, 21. julija: Prakseda, mučenica in devica; Angelina.

Obvestila

Nočno službo imajo lekarne: mr. Bakarčić, Sv. Jakoba trg 9, mr. Ramor, Miklošičeva cesta 20 in mr. Murmayer, Sv. Petra cesta 78.

Parno kopališče OUZD-a bo radi temeljitega čiščenja zaprto od 24. do 31. julija t. l.

Mesto zaštitne sestre z daljšo prakso pri rentgenu je razpisal Okrožni urad za zavarovanje delavcev v Ljubljani. Rok za vložitve prošnje je do 20. avgusta 1939.

Ruska kapelica pod Vrščem. V nedeljo, dne 28. julija ob 11 zjutraj bo v ruski kapelici pod Vrščem slovesna služba božja.

Društvo Rejec malih živali v Črni pri Prevaljah je bilo na zasebno pobudo tamošnjih rejcev ustanovljeno preteklo nedeljo. Ustanovni občni zbor je bil v prostorih ljudske šole v Črni, kjer je bila improvizirana mala razstava vseh vrst slik malih živali ter raznih produktov iz reje malih živali. Šolski upravitelj g. Inkret Alfonz, tajnik Zveze društev rejcev malih živali iz Ljubljane, je imel obširno predavanje o posameznih panogah reje malih živali. Prečitana so bila odobrena pravila, odobren društven poslovnik, nakar je bil izvoljen novi odbor z g. Jankom Kuharjem, šolskim upraviteljem v Črni kot predsednikom ter g. Bleyerjem Josipom kot tajnikom. Novo društvo je takoj razvil program bodočega dela ter bo v najkrajšem času uprizorilo filmsko predavanje s slikami o posameznih vrstah malih živali, dalje nekaj prireditve in nakup plemenskih živali pri sosednjih tovariških društvih.

Rezervne oficirje obveščamo, da bo prirejeno od 5. do 8. septembra t. l. skupno potovanje vojaskim svečanostim na kraljev rojstni dan na Banjici v Belgradu in poklonitve nežnemu jugoslovanskemu junaku na Avali ter pokojnemu viteškemu kralju Aleksandru I. Zedinitelju na Oplenju, dne 7. septembra t. l. Preskrbljeno bo za brezplačno potovanje in prenočišče. Udeležba le v uniformi. Obvezne prijave članov sprejemajo do 31. julija t. l. pododbori v Ljubljani, Celju in Ptuj. Rezervne oficirje obveščamo, da si lahko nabavijo lastno uniformo z mesečnimi odplačili. Vse informacije dobe člani pri upravi svojega pododborja med poslovnimi urami ustno ali pa pisмено. (Znamko za odgovor priložiti.)

Objave Mariborskega tedna

Male domače živali morejo nuditi zlasti malemu človeku obilo vsestranskih koristi: meso, krzno, preja, tkanine itd. Kako jih je treba gojiti in kako izkoristiti njihove produkte, bo pokazala vsem zainteresentom na najzanimivejši in poučnejši način letošnja razstava na VIII. Mariborskem tednu od 5. do 13. avgusta.

Važna panoga narodnega gospodarstva je postalo pri nas zlasti po vojni tudi gostinstvo. Kakor drugi napredni narodi, mu posvečamo tudi mi Slovenci vedno več pažnje in se resno trudimo, da bi ga dvignili na dostojno višino. Zato bo gostinska razstava na letošnjem VIII. Mariborskem tednu od 5. do 13. avgusta ne samo prikaz vsega tega, kar smo že dosegli, ampak tudi najlepši pouk vsem, ki se sami z njim ukvarjajo. Zato opozarjamo na to razstavo vse slovenske gostilničarje, restavratere, kavarnerje itd.

Kakor vsako leto, tako bodo pokazali mariborski in okoliški obrtniki tudi na letošnji obrtni razstavi VIII. Mariborskega tedna od 5. do 13. avgusta, kaj vse zmore njihova mizarska, čevljiarska, torbarska, krojaška, ključavničarska in vesa ostala umetnost. Zato bo ta razstava dostojna revija znanja in naporov našega slovenskega sodobnega rokodelstva.

Drobne iz Kranja

Tihotapstvo. Ze dalj časa je imela kranjska policija na sumu brezposelnega delavca Josipa P. iz Strazišča, da tihotapi e saharinom. Policija ga je ujela in mu je zaplenila nekaj skatlic.

Posurovelost. V prepiru med posestnikoma Jožetom R. in Francetom J. iz Orecha pri Kranju je Jože R. z leseno vago udaril Franceta po glavi in mu prizadel štiri centimetre dolgo rano. Ponesrečenca so z rešilnim avtom nezvestnega prepeljali v Kranj, kjer mu je nudi prvo pomoč dr. Fajdiga. Posurovelega Jožeta R. je policija aretirala in ga zaenkrat pridržala v policijskem zaporu.

Policija čisti zalego. O zaklonišču v Savskem drevoredu se je že precej časa govorilo. Slišati je bilo o nemoralnem početju nekaterih ljudi. Zdaj se je policiji posrečilo odkriti pravo gnezdo in je takoj začela s čiščenjem. Aretirala je več vlačug. Doleta jih bo seveda naprej poštna kazen, potem pa odgon v pristojno občino.

Kolesarska nesreča. S kolesom je podrl na Jezerski cesti posestnik Drinovc Franc stanujoč v Struževem pri Kranju, uvozebenko v tiskarno Savi Terpin Marijo. Ponesrečenca je dobila lažje poškodbe po telesu in glavi.

Dela na banovinski cesti Lesce—Podvin so v vsem teku in vozijo se betonirajo z najmodernejšimi stroji. Združenje jugoslovanskih inženirjev in arhitektov — sekcija Ljubljana priredi za svoje člane in po njih vpeljane goste skupen ogled teh del v soboto dne 22. julija popoldne. Odhod z glavnega kolodvora v Ljubljani z izletniškim vlakom ob 15.30 do Lesce, povratek iz Radovljic z vlakom ob 20.02. Skupno bo približno 10 km hoje. Člani SPD lahko potujejo za polovico voznino na objavo, ki jo bo prekrbela vodstvo, zato pa morajo biti na glavnem kolodvoru vsaj 20 minut pred dhodom vlaka.

Baltiške države - okno na Vzhod in Zahod

Njihova samostojnost gre na račun nasprotujočih si sosednjih velesil

Zadnje čase se morda o nobeni drugi državi toliko ne govori kot o tistih treh državah, ki leže na južnem koncu Finskega zaliva ob Baltičnem morju, in ki so nastale po razpadu carske Rusije. Ni toliko govora o njih morda zaradi obširnega prostora, ki ga obsegajo te tri države, saj vendar vse tri skupaj merijo komaj 169.000 kv. kilometrov in nimajo nič več kot 5 in pol milijona prebivalcev. Ne, pozornost vzbujajo v prvi vrsti zaradi svojega izrednega, če ne nesrečnega položaja in je morda le še čudno, da tega kočljivega in tako važnega prostora ni pogoltnila kakšna sosedna država in ga priključila svojemu življenjskemu prostoru, saj danes, ko so življenjski prostori tam, kjer si jih kdo sam postavi in izbere, ne bi bilo to niti tako čudno. Na srečo pa so te države takšne, ki nanje ne preži en sam, pač pa najmanj dva, če ne še več in jim vsak skuša nuditi boljše jamstvo za njihovo neodvisnost in varnost. Ker pa te nasprotujoče si zaščitnice smatrajo, da je morda bolje, če je med njimi še kakšna država, ki jih loči in se zato tudi čutijo bolj varne, je sredi velesil tudi malim državicam zagotovljen obstoj, seveda dokler se politikom ne zazdi, da ni več potrebno takšno ravnanje. Baltične države so tisti prostor, ki je bil toliko stoletij kamen spoditke, ki je svojčas omogočil Švedski, da je postala velika evropska država, ki je dalje tudi Poljski pomagala, da je dobila tolikšen razmah in ki je končno postal tudi ključ za delitev velikega poljskega ozemlja. In danes so te baltične države tudi tiste, ki na žalost obetajo možnost celo za splošni evropski spopad.

Zakaj so baltične države tako privlačne

Nekaj mora biti na teh državah, da imajo tolikšno privlačnost. Kar tja v en dan ni napisal ravnatelj nemške visoke šole za politiko in profesor geopolitike general Haushofer v svoji zadnji knjigi, da mora to baltično področje nekega dne priti v gospodarsko in politično skupnost tretjega rajha kot nova germanska zemlja. Pripomnil je med drugim tudi to, da ima Baltično morje za Nemčijo isti pomen kot Sredozemsko morje za Italijo.

V prvi vrsti so Litva, Letonka in Estonka kmetijske države. Nad 80 odstotkov ljudi živi v Litvi od poljedelstva ali industrije, ki je s kmetijstvom v neposredni zvezi, v Estoniji okrog 75 odstotkov, na Letonkem pa približno 70 odstotkov. Izvažajo predvsem meso, maslo, les, lan in konopljo. Najbolj med vsemi tremi je industrializirana Letonka. Tedaj, ko je pripadala še carski Rusiji, je bila eno najvažnejših središč kovinarstva, kemične in tekstilne industrije ter industrije kavičarstva. Danes teh stvari dosti ne izvažajo, pač pa skušajo v prvi vrsti pokriti le domače potrebe. Podobno kot v Letonki je tudi na Estonskem, le da tu pripisujejo veliko pozornost oljnatim skriljavcem, katerih zaloge cenijo na več kot šest milijard ton. Iz njega so pred petimi leti poleg surovega olja za mažo, asfalta in nekaterih drugih snovi začeli pridobivati tudi petrolej, ki je prav tako dober kot tisti, ki ga dobivajo drugod iz petrolejskih izvirov, na primer v Rumuniji. Kljub vsemu pa Baltične države nimajo tistega gospodarskega pomena, kakor jim ga danes na splošno pripisujejo. Svoj neizpodbiten pomen imajo sicer za to ožje področje in ni verjetno, da bi kdaj v gospodarskem oziru mogle pomeniti toliko kot na primer njihove sosednje pokrajine na vzhodu in na jugovzhodu, v Rusiji in na Poljskem. Je pa to

vsekakor področje, na katerem se križajo tuja stremeljenja, koristi velesil. To se danes pozna bolj kot kdaj prej in je zato o tem skromnem Baltiku danes toliko govora v zunanji politiki.

Poljska naj bi dobila novih 800 negotovih in neprijetnih kilometrov meje

Poljska je že sama imela priliko pretehtati pomen baltičnih držav, ko se je v 16. in 17. stoletju ravno zaradi njih tako okrepila. Ni težko uganiti, kakšna izguba bi bila za Poljsko, če bi se teh držav polastila Nemčija ali Rusija in bi s tem velesilama dobila novih 800 negotovih in neprijetnih kilometrov meje! Za Rusijo je to področje vedno pomenilo vez z Evropo, z Zahodom. Danes morda proti nevarnosti v nasproti smeri, kajti Nemčija bi tu dobila najlepšo priliko, da Rusijo potisne iz Baltičnega morja in popolnoma zapre vrata na Zahod. Baltične države bi utegnile nekega dne služiti kot najboljša oporišča za naskok proti Vzhodu, proti Leningradu in proti Moskvi. To bi bil ključ za Nemčijo, s katerim bi sebi Baltik odprla, drugim pa zaprla.

Litva, Letonka in Estonija so se svojega kritičnega položaja ves čas, odkar obstajajo, tudi dodobra zavedale. Zato so se že leta 1920 prizadevale, da bi skupno s Finsko in Poljsko ustanovile

„Baltično zvezo“

Ta prizadevanja pa niso rodila uspeha, ker se Finska ni hotela spuščati v kakšne pustolovščine preveč na jugu, poleg tega pa še ni poravnala svojih računov s Poljsko, s katero ni želela ravno v prijateljskih odnosih. Letonka je takoj po tem neuspehu poskušala ustvariti ožjo zvezo, zvezo le s svojimi malimi sosedama Litvo in Estonsko. Leta 1923 je že sklenila z Estonsko vojaško zvezo, leta 1934 pa so se zbrali v Rigi zastopniki vseh treh Baltičnih držav k podpisu »Baltične zveze«. Ta zveza naj bi zagotovila varnost omenjenim državam v kakršnekoli spopadu na tem delu evropske celine. Ves čas, odkar obstoji, je »Baltična zveza« nihalna med berlinsko, varšavsko in moskovsko politiko. Vsem je skušala ustreči, nikomur pa se ne zameriti, da tako ne bi nihče imel povoda seči po njihovi zemlji.

Litva je šla na svojo pot

Prav velike složnosti pa tudi v tej Baltični zvezi ni bilo. Ostali dve državi sta na primer zamerili Litvi, češ da je ona onemogočila zblizanje baltičnih držav s Poljsko. Letonka se je namreč pritoževala, da njeno gospodarstvo z ustavitvijo prometa med njo in Poljsko trpi veliko škodo in je tudi Riga kot letonsko glavno pristaniško mesto prišlo na beraško palico.

Cisto nov položaj pa je nastal letos meseca marca, ko je Poljska poslala Litvi ultimatum, da mora z njo vzpostaviti normalne diplomatske odnose in redni železniški in poštni promet. Med Poljsko in Litvo je razmerje postalo prijateljsko. Drug važen korak je bila priključitev Klappeke k Nemčiji. To je bilo 22. marca. Kmalu zatem je Litva prva od vseh treh baltičnih držav podpisala nenapadno pogodbo z Nemčijo. Čeprav je »Baltična zveza« obstojala še dalje, je vendar vsaka država vodila svojo politiko, tako kakor se ji je zdelo z ozirom na razmere najpametneje. Litvi nudi danes Poljska še največja jamstva in

varnost s svojo izjavo, da bo vsak napad na litvansko neodvisnost smatral kot povod za vojno. Poleg tega pa je Litva dobila svojo zaščito tudi s poljsko-angleško pogodbo, ki je bila sklenjena pred nedavnim. In Litva končno ni ena tistih držav, ki so ta jamstva odklonile.

Letonske grožnje

Listine »Baltične zveze« še niso uničene, toda zdaj se, da nimajo več nobenega pomena, ker so šle male države le preveč narazen. V letonskem časopisu, ki ga smatrajo za glasilo letonskega predsednika Ulmanisa, je bila objavljena odločna izjava, da Letonka ne bo dovolila, da bi jo vključili v sporazum, ki naj bi bil dosežen med Anglijo, Francijo in Rusijo. Še več. Uradno letonsko časopisje celo grozi, da bo Letonka v primeru, če pride do tega trojnega sporazuma, stopila v neposredno zvezo z nemškimi rajhom, s katerim to državo vežejo tradicionalne kulturne vezi in s katero je 7. junija z Estonijo vred podpisala nenapadno pogodbo.

Kakor bi bili užaljeni mi, če bi nam kdo dejal, da nimamo zgodovine — to se je sicer tudi že zgodilo — tako tudi mi ne smemo trditi, da je nimajo male baltične države. Vendar pa lahko trdimo, da ima pomembnejšo zgodovino med njimi le Litva. Ta zgodovina pa zelo zgovorno prča, da so baltične dežele, pokrajine od Finskega zaliva do Vzhodne Prusije imele vedno velik pomen, morda nič manjši kot ga imajo danes. Na tem področju se je prav za prav vedno srečavalo dvoje svetov, ki sta skušala izpodrinuti drug drugega. Bile so vedno neke prage, preko katerega se pride na eni strani na Vzhod, od druge strani pa na Zahod. Na tem pragu pa so se dobro ohranili jasni odtisi tujčeve pete.

Genijalnost-blaznost-zločinstvo: Pisatelja, ki ju je preganjalo lastno delo

E. T. A. Hoffmann

Nikolaj Gogol

Eden najpomembnejših ruskih pisateljev, lahko bi dejali prerokov, je nedvomno Nikolaj Gogol. Ta je v svojem »Revizorju« in v »Mrtvih dušah« skoraj računsko natančno pokazal, da je tedanji red v carski Rusiji nevzdržljiv. Njegova dela so vplivala na njegove sodobnike in na pisatelje, ki so prišli za njim.

Tudi Gogolja je zgrabila pošast blaznosti. Ko je začutil, da se mu približuje mrak, je začel bežati iz mesta v mesto, iz kraja v kraj, da bi ušel temu strašnemu notranjemu sovražniku. Neprerokoma ga je mučilo bolesto očitane vesti, v katerem je sam videl kazen božjo za svoje prejšnje življenje.

Ta strah ga je gnal na spokorno romanje v Jeruzalem, a tudi tam ni mogel najti miru in pokoja.

Ko so začeli prvi politični nemiri izpodkopavati temelje ruskega carstva, je Gogol v svoji samoočezovalni blaznosti in v očitkih svoje bolne vesti mislil, da je on kriv vsega tega, da je to kazen božja, ki je prišla nanj zaradi porogljivih zbadljivk, katere je pisal.

Postal je žrtev verske blaznosti in leta in leta klečal v svoji celici, katere ni zapustil niti za dan. Vse njegovo življenje je bilo odslej sama molitev, kes, pokora in samoobtožba, dokler ga nekega dne niso našli mrtvega pred ikonami.

E. T. A. Hoffmann, čigar ime pozna ves svet zaradi njegovih fantastičnih pravljic, najbolj čudnih in najbolj neverjetnih zgodb, ki jih je kdaj napisalo človeško pero, je spadal tudi med blazne genije. Vse njegovo delo priča o tem, da ga je moral ustvariti človek, čigar duševnost je bila pljen najbolj čudnih in neverjetnih prividov.

Pisatelj je že od detinstva trpel zaradi prividov in čudnega duševnega stanja: čutil je ves svet kot pomnoženje samega sebe. Ob nekem plesu se mu je zdelo, da so vsi navzoči povabljeni gostje deli njega samega.

Pozneje so se mu te utvare še pomnožile, zakaj vse postave, ki jih je ustvaril v svojih romanih, pripovedkah in pravljicah, so začele vstajati pred njim kot živa bitja in ga začele mučiti. Njegovo življenje je bilo neprestan boj živga človeka z ljudmi, ki jih je ustvarila njegova domišljija in katerih se potem ni mogel več otresti. Živel je življenje podobno blazni pravilici in ni nazadnje mogel več ločiti, kaj je resnično, kateri ljudje, ki ga obdajajo, so živi in kateri so samo vstali iz njegovih pravljic.

Poleg Gogolja in Hoffmanna navaja književna zgodovina še celo vrsto ljudi, katerih življenje je bilo boje z demoni blaznosti in v katerih delu se sledovi tega boja odražajo.

Sloviti Stephen Kig Hall, ki je včeraj poslal v Nemčijo že tretje pismo (v 50.000 izvodih), v katerem razlega razmere v Nemčiji. Tudi to pismo je vzbudilo v nemških političnih krogih silno ogorčenje.

Značke naj bi Churchilla naredile za ministra

Mnogo jih je v Angliji, še več pa morda drugod, ki bi želeli, da pride v Chamberlainovo vlado Churchill. To je namreč mož, ki bi skušal popolnoma odpraviti v angleški vladi politiko neprestanega popuščanja, zaradi katere je ravno Chamberlain izgubil precej svojih, prej tako zvestih pristavev. V Angliji pa človek ne postane tako lahko minister, posebno ne v tako dvamljivih časih, kakršne danes preživljamo. Toda Churchillovi prijatelji hočejo tega moža na vsak način spraviti v vlado in se v ta namen poslužujejo tudi nenavadnih sredstev. Na primer: Vsi angleški pol-elanci, ali kakor jih navadno imenujemo »člani spodnjega doma«, so te dni dobili po pošti kovinasto značko, v katero je z velikimi črkami vtisnjeno ime Churchilla. Ni pa znano nikomur, kdo je te značke poslal in kdo je dal zanje denar na razpolago. Govore celo, da bo v kratkem dobilo te značke še okoli deset milijonov Angležev, ker jih v neki londonski tovarni izdelujejo dan in noč. Čeprav ne povedo, kdo je tisti, ki se je odločil za to razposiljanje Churchillovih značk, vendar se gotovo ne bomo zmotili, če to delo pripisemo Churchillovim prijateljem. Poslužili so se tega svojevrstnega sredstva za propagando, da bi na ta način izsilili vstop Churchilla v vlado. Morda bomo v kratkem zvedeli, koliko uspeha je imela ta propaganda. Če bo Churchill res prišel v vlado, bodo njegovi prijatelji prav gotovo prepričani, da so k temu pomagale značke.

Radio

Programi Radio Ljubljana

Cetrtek, 20. julija: 12 Ob močnih vodah hvalajskih (plošče) — 12.45 Poročila — 13 Napovedi — 13.30 Veseli opoldanski koncert Radijskega orkestra — 14 Napovedi — 19 Napovedi, poročila — 9.30 Deset minut za bave — 19.40 Nac. ura: Naši praznovitvi in redke vrste dreves v njih (inž. Slib Omanović) Belgrad — 20.30 Veseli zvoki (plošče) — 20.10 Slovenska za Slovence (z. dr. Rudolf Kolarik) — 20.30 Fantije na vasi — 21.15 Smetana: Moja domovina, (plošče) — 22. Napovedi, poročila — 22.15 Zvoki v odhidi (Radijski orkester).

Petek, 21. julija: 12 Iz naših vrtov in gradie (plošče) — 12.45 Poročila — 13 Napovedi — 13.30 Veseli opoldanski koncert Radijskega orkestra — 14 Napovedi — 19 Napovedi, poročila — 19.30 Kotiček SPD: Lepota naših planin v poletju (z. dr. Arnost Brilej) — 19.40 Nac. ura: — 20 Chabrier: Essai, rapsodia (plošče) — 20.10 Zenska ura: V življenju znamenitih (gđ. An. C. Lebarjeval) — 20.30 Komorni trio (gđ. Fr. Ornikova, g. C. Feldbauer in M. Lipovšek) — 21.15 Pester koncert Radijskega orkestra — 22 Napovedi, poročila — 22.30 Angleške plošče — 22.50 Esperantsko predavanje o kongresu Kristusa Kralja.

Drugi programi

Cetrtek, 20. julija: Belgrad: 20. Humor, 21.10 Nar. pesmi — Zagreb: 20. Igra, 20.30 Ork. koncert, 21. Zbor, 21.30 Tumburice — Bratislava: 19.40 Igra — Grof Monte Christo, 21.10 Klavir — Sofija: 19.30 Simf. koncert, 21. Komorni koncert — Varšava: 21. Klavir, 21.15 Poljska glasba — Budimpešta: 20.16 Igra, 22. Plošče, 23. Cigan. orkester — Trst, Milan: 17.15 Vok. koncert, 21. Igra — Rim, Bari: 21. Wagnerjeva opera »Lohengrin« — Florenca: 21. Moderna glasba — Dunaj: 20.15 Brahmsove skladbe — Bratislava-Lipsko: 20.15 Osmoje pesmi — Monako: 19. Opereta in filmska glasba — Bernomünster: 19.42 Ruska glasba, 21.30 Orgle, 22.10 Plesna glasba — Strassbourg: 20.45 Ork. koncert.

V časopisih smo te dni brali, da je imel angleški ministrski predsednik Chamberlain v Cardiffu politični govor, v katerem je dokazal, da Anglija niti ne misli na to, da bi Nemčijo obkoljevala, kaj šele, da bi bilo to res. Nemški poročevalci si je dovolil pri tej priliki majhno šalo. Postal je svojemu listu sliko, ki jo vidite zgoraj. Pravi, da je Chamberlain govoril množici ljudi pod dežniki. V kakšni zvezi sta Chamberlain in dežnik, veste. Vidite pa tudi lahko prav lepo, kako je ta šaljivi časnikar zgornjo sliko lepo sestavil.

Vojska v Sveti deželi

Toda preden se začnemo baviti s sedanjim položajem, preden začnemo razlagati, kako se je razmerje med Judi in Arabci zastrupilo in preden pokažemo, kakšni zapletljivi lahko pridejo iz te zmede, je neobhodno potrebno, da z velikimi potezami orišemo to svojevrstno gibanje, ki mu pravimo sionizem.

S komunizmom, fašizmom in nacizmom je sionizem za trdno ena najzanimivejših dušeslovnih prikazni v naši dobi, ki je žal tako rodovitna na čudovitostih in krvavih novostih.

Ne da bi preveč pretiravali, lahko rečemo, da je sionizem v svoji sedanjih oblikah neposredna posledica slovite Dreyfusove afera v Franciji. Ob tej aferi se je po vsem svetu razširilo mnenje, da je celo tako gostoljubna Francija pustila, da jo je zajel antisemitizem in da je v njej prevladala gonja proti Judom. Večina Judov je tedaj vodila odločen boj za zmago stvari, glede katere so se vsi čutili vzajemne. Nekateri pa so to priliko porabili, da so skušali spet vzgati v srcu svojih bratov pravo narodno vero in navdušenje. Ti Judje so govorili:

»Glejte, ti Francozi, ki so nam prvi dali pravice in ki se je zdelo tako dolgo, da nas prijazno sprejemajo, tudi ti nas gledajo postrani kot tujce. Nekega dne bodo navzlic videzu vsi narodi drug za drugim posneli ta zgled, dolgo Anglija in tudi Združene države. Naša dolga zgodovina nas uči, da nas nobeno ljudstvo ni trpelo dalje, kakor prav kratak čas. Nikjer nismo nikdar postali zares državljani. Včasih uživamo prehodno naklonjenost, toda nemilost kaj kmalu pride. Vse, kar se nam je zdelo naklonjenost, se prevrže v krutost. Kjer nas ne uničujejo, nas pa zatirajo in mučijo. Toda naj bo to preganjanje blagoslovljeno! Prav to preganjanje nas obvaruje, da ne pozabimo, da smo narod in da to razpršenje, diaspora, v kateri živimo, ni naša večna usoda. Celo tisti med nami, ki ne verjamejo v obljube sv. pisma, v svojem srcu dobro vedo, da se bo Izrael prej ali pozneje združil v en sam narod. Pospešimo dan te združitve! Noben Jud ne sme nikjer na svetu imeti bolj nujne naloge kakor pa je ta!»

Ti nauki so zadeli na velik odpor. Tisoč in tisoč udomačenih Judov v Franciji so skočili pokonec in zavpili:

»Kako! Vi torej zahtevate, naj damo

našim nasprotnikom take strašne razloge za boj proti nam? Mi, ki ne nehamo izjavljati in dokazovati z dejanji, da smo lahko ostane odlični Nemec, odlični Italijan ali odlični Francoz, mi naj zdaj izjavljamo, da smo samo Judje in nič drugega? Ne maramo, da bi nas kdo kot Jude trgal iz narodnih skupnosti, v katerih naročju živimo. Naše potrepljivo prizadevanje, da bi se tem narodom prilagodili, nam omogoča, da si povsod osvojimo odlične položaje in da napredujemo. Vi pa hočete vse to spraviti na kocko. Vaše judovsko domoljubje bo ojačilo nasprotovanje tistih, ki nas zmerjajo kot zajedalce, kot pritepenice in kot klateže, ki smo prišli od kdo ve kod. Konec koncev bomo samo mi drago plačali vašo usodno zmoto.»

Toda misel je napredovala. Oznanjali so jo ljudje z redko prepričevalno močjo. To so iz nje naredili evangelij. Bili so to Teodor Herzl, Nahum Sokolov, dr. Weizmann, Usiškin. Ta dva zadnja še živita, dr. Weizmann je vodja svetovnega sionizma. Usiškin pa župan pri judovski prestolnici Tel Avivu.

Ti so znali novi ideji dati navdušeno obliko in so s tem globoko vznemirili judovsko duševnost. Hkrati so poudarjali tudi praktične razloge:

»Ker so na svetu države, ki z vsemi silami podpirajo antisemitizem, ker milijoni naših ljudi ne morejo dostojno živeti, tam kjer so se po volji usode rodili, je treba pač neke pripraviti zemljo, na kateri bodo doma. In kje naj bi bili doma, če ne na judovski zemlji?»

Herzl je hodil po Evropi ter oznanjal svoj nauk in skušal zanj pridobiti razne vlade ter državnike.

Prvi se je dal prepričati po Herzlovi zgovornosti in trdovratnosti veliki angleški državnik in tedanji gospodar Anglije Joe Chamberlain. Ta je bil pripravljen dati: kakor judovski organizaciji večino ozemlja v Ugandi.

Herzl se ni dosti brigal za judovske verske predsodke in izročilo in je ponudbo glede te afriške zemlje navdušeno sprejel. Večina njegovih rojakov v Usiškinom na čelu pa je te načrte odločno zavrnila in dejala, da ne bo šla za Herzlom. Nedvomno so se spominjali poloma Hirschjevi poskusi v Argentini. Če naj se večni Jud nekega dne ustavi v svojem beganju po svetu, se to ne more zgoditi nikjer drugje kakor v Palestini, na Kanaanski zemlji!

Herzl je moral odnehati. In tako je sionizem v Palestini ostvaril prve poskuse za naselitev. L. 1909: so

malo nad Tiberijo ustanovili prvo naselbino Deganiah-A. To je bilo v najbolj suhem, najbolj pustem in najbolj nezdravem predelu Palestine.

Prva leta naselniškega dela so bila zelo trda. Sionizem je delal po sistematičnem načrtu. Njegovi voditelji so se odločili, da ustvarijo iz potepinskih Judov pravi in resnični narod. Zato je bilo predvsem potrebno zasidrati v zemlji kmečki stan. Ta stan je bilo treba med Judi šele ustvariti. Za kmeti bi prišli obrtniki, višji sloji pa bi se razvili sami od sebe.

Za take načrte je manjkalo vsega: zemlje za obdelovanje in ljudi za delo. Toda tudi Gedeonu pri boju s Filistejci ni bilo treba več kakor 30 preizkušenih bojnikov.

Voditelji sionizma so zbrali majhno število navdušenih in žilavih pionirjev, ki so bili z veseljem pripravljeni sprejeti najtežje življenje, če je šlo za judovsko stvar. Prvim naselnikom iz Deganie prišli po vsej pravici naslov »judovski menihi«. Kakor so katoliški menihi v srednjem veku ustvarjali naselbine sredi evropske divjine, tako so delali ti judovski naselniki v Palestini.

(Dalje prih.)